

Självständigt arbete, Påbyggnadskurs Krigsvetenskap (15 HP)

Författare: Filip Johansson	Årskull: 23–26
Lärosäte: Försvarshögskolan	
Handledare: Claes Täng Wrangel	
Antal ord: 7703	
Finlands väg till seger En studie om finska styrkors framgång i slaget vid Suomussalmi 1939-1940	
<u>Abstract</u>	
<p>This study examines Finnish military success in the Battle of Suomussalmi during the winter war 1939-1940, where a numerically and materially inferior force defeated a significantly stronger opponent. Previous research has mostly explained this outcome through isolated factors such as Soviet organizational weaknesses, environmental conditions and Finnish tactics, particularly the motti tactics. However, these explanations often lack a theoretical framework for understanding how success was achieved at the tactical level.</p>	
<p>The purpose of this study is to analyze Finnish success at Suomussalmi through Stephen Biddle's theory the modern system, which emphasizes how forces fight rather than the resources they possess. The study applies a qualitative theory-consuming case study design, using indicators to assess the extent to which Finnish forces employed the modern system.</p>	
<p>The result of the study shows that Finnish success at Suomussalmi can be more coherently understood through Biddle's theory. By employing cover and concealment, dispersed units, small units, suppressive fire and combined arms, Finnish forces were able to offset Soviet numerical and material superiority. The study therefore shows that Biddle's theory provides a more comprehensive explanation of the battle, as it captures how these factors were translated into effective battlefield performance.</p>	
<u>Nyckelord:</u> Suomussalmi, finska vinterkriget, asymmetrisk krigföring	

Innehåll

1. INLEDNING/PROBLEMFÖRMULERING.....	3
1.1 TIDIGARE FORSKNING	4
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	6
1.3 AVGRÄNSNINGAR.....	6
2. TEORI.....	7
2.1 SKYDD OCH SKYL	8
2.2 SMÅ SJÄLVSTÄNDIGA ENHETER.....	8
2.3 SPRIDD GRUPPERING.....	8
2.4 NEDHÅLLANDE ELD	9
2.5 KOMBINERADE VAPEN	9
2.6 MOTIVERING TILL VAL AV TEORI	10
3. METOD	11
3.1 FORSKNINGSDSIGN	11
3.2 MATERIAL & KÄLLKRITIK.....	12
3.4 FORSKNINGSETIK.....	15
4. OPERATIONALISERING.....	15
5. ANALYS	17
5.1 BAKGRUND TILL SLAGET VID SUOMUSSALMI	17
5.1.1 MOTTI-TAKTIKEN.....	18
5.2 ANALYS AV SLAGET VID SUOMUSSALMI	19
6. SLUTSATSER.....	25
6.1 DISKUSSION.....	25
6.2 VIDARE FORSKNING	26
7. KÄLLFÖRTECKNING.....	27

1. INLEDNING/PROBLEMFORMULERING

Den 30e november 1939 inledde Sovjetunionen sitt anfall mot Finland, vilket blev starten som senare kom att kallas Finska vinterkriget.¹ Under krigets första veckor avancerade sovjetiska förband på flera platser längs den långa finska östgränsen. I början av december 1939 ryckte sovjetiska trupper in över gränsen vid Raatevägen och fortsatte framrycka mot den lilla staden Suomussalmi. De sovjetiska truppernas uppgift var att ta kontroll över området och därefter fortsätta västerut mot Uleåborg, med målet att skära av Finland i två delar.²

Den 7e december lyckades sovjetiska styrkor inta Suomussalmi by, men deras fortsatta framryckning försvårades av bristande underhåll, hårt vinterklimat och finska anfall.³

Slaget vid Suomussalmi räknas som en av de mest betydelsefulla finska segrarna under kriget. Striden visade att en underlägsen styrka kunde beseгра en överlägsen fiende. Utfallet fick en stor betydelse för krigets fortsatta förlopp och påverkade både den militära situationen i norra Finland och omvärldens syn på den sovjetiska arméns förmåga.⁴

Ett problem med tidigare forskning är att de behandlar faktorerna till Finlands framgång isolerat och därmed saknar en sammanhållen förståelse för hur framgångarna faktiskt skapades på slagfältet. Det är här resultatet av denna studie kommer bidra till en ökad förståelse för hur taktiska principer inom asymmetrisk krigföring kan förstå utgången av strider där styrkeförhållandena är ojämna genom att tillämpa Stephen Biddles teori ”the modern system” på slaget vid Suomussalmi.

Studien är relevant för framtida försvarsplanering i Norden, där mindre länder behöver förhålla sig till potentiella hot från militärt starkare aktörer. Genom att belysa hur asymmetriska stridssätt kan utnyttja terräng, klimat och taktiska principer för att kompensera för sin underlägsenhet, bidrar studien med insikter som kan vara värdefulla för militär försvarsplanering, doktrinutveckling och officersutbildning i en nordisk kontext.

¹ Siilasvuo, H. (1940), *Striderna i Suomussalmi*, 2a uppl., Holger Schildts Förlag. s.13

² Isacson, C.G. (2007), *Årans vinter: Finska vinterkriget 1939–40*, Norstedts, Stockholm. s. 110

³ Siilasvuo, *Striderna I Suomussalmi*, s.44

⁴ Isacson, *Årans vinter*, s.132

1.1 TIDIGARE FORSKNING

Det har forskats mycket kring finska vinterkriget och slaget vid Suomussalmi. Där har man i stor utsträckning försökt förklara hur Finland kunde uppnå militära framgångar mot en motståndare som var betydligt starkare, både numerärt och materiellt. Inom forskningen har flera olika förklaringar presenterats till varför finska styrkor kunde stoppa och i vissa fall besegra sovjetiska förband.

Tidigare forskning visar att förklaringar till Finlands framgångar har berott på tre övergripande perspektiv: sovjetiska organisatoriska svagheter, finsk taktisk effektivitet och terrängens betydelse. Dessa perspektiv belyser olika aspekter av konflikten och har bidragit till förståelsen av vinterkriget, men de analyserar ofta perspektivet från olika håll.

En stor del av den tidigare forskningen har fokuserat på sovjetiska organisatoriska och operativa svagheter. Studier av röda arméns prestation under vinterkriget har visat att den sovjetiska militära organisationen präglades av flera strukturella problem. Bland annat har forskningen pekat på bristande planering, svag samordning mellan förband och svårigheter i ledningen av militära operationer. Reese visar att den sovjetiska arméns insats under vinterkriget kännetecknades av problem med planering, organisation och ledarskap, vilket i flera fall bidrog till att sovjetiska operationer genomfördes ineffektivt trots deras överlägsenhet.⁵ Detta perspektiv betonar alltså i första hand svagheter hos den sovjetiska militära organisationen som en förklaring till de finska framgångarna.

Aptekar och Dudorova visar att den sovjetiska krigsplaneringen i flera avseenden byggde på flera antaganden om motståndet och en övertro på snabb framryckning. Den sovjetiska operationsplanen tog i begränsad utsträckning hänsyn till terräng, logistik och finnarnas handlingsmöjligheter, vilket bidrog till att förbanden blev utdragna och sårbara längs sina försörjningslinjer. Vidare framhålls att bristande förmåga att hantera strid i omringning samt otillräcklig anpassning till vinterförhållandena försvårade operationen ytterligare.

⁵ Reese, R.R. (2008), *Lessons of the Winter War: A Study in the Military Effectiveness of the Red Army, 1939–1940*, *The Journal of Military History*, 72(3), s. 825–852. <https://doi.org/10.1353/jmh.0.0004> (Hämtad 2026-03-10) s.831

Sammantaget pekar denna forskning på att sovjetiska strukturella och doktrinära svagheter spelade en avgörande roll de finska styrkornas framgångar.⁶

Utöver dessa organisatoriska förklaringar har forskningen även lyft fram miljö- och klimatförhållanden som en central faktor. Kriget utkämpades i en miljö som präglades av kyla, djup snö och begränsad infrastruktur, vilket skapade särskilda operativa och taktiska förutsättningar för militära operationer. Forskning har visat på att dessa förhållanden påverkade båda arméernas möjligheter till att genomföra offensiva operationer. Rodway visar exempelvis att vinterförhållandena bidrog till omfattande sovjetiska förluster under kriget och att bristande anpassning till klimatet försvårade röda arméns operationer i den finska terrängen.⁷ I detta perspektiv framstår alltså miljön som en central faktor i hur kriget utvecklades.

Moriarty lyfter i sin studie fram hur Finlands anpassning till sin naturliga miljö utgjorde en avgörande del av landets försvarsförmåga. Genom att utnyttja skog, klimat och terräng kunde finska styrkor skapa fördelar gentemot den sovjetiska armén, som var mindre anpassad till dessa förhållanden. Studien betonar även hur samhällliga och materiella faktorer, som infrastruktur och arkitektur, integrerades i det finska militära försvaret och bidrog till bredare motståndskraft.⁸

Samtidigt har andra studier i större utsträckning nämnt finsk taktisk effektivitet som en avgörande faktor. Inom detta perspektiv lyfts särskilt den så kallade motti-taktiken fram. Det är en taktik där finska förband isolerade sovjetiska trupper och bekämpade dem i mindre delar. Denna metod gjorde det möjligt för mindre finska enheter att undvika direkta frontala strider mot större sovjetiska trupper och i stället skapa lokala taktiska fördelar. Forskning om motti-taktik visar att denna typ av stridssätt i hög grad byggde på rörlighet, överraskning och utnyttjande av terrängen.

⁶ Aptekar, P. & Dudorova, O. (1997), *The unheeded warning and the winter war 1939–1940*, The Journal of Slavic Military Studies, 10(1), s. 200–209. <https://doi.org/10.1080/13518049708430282> (Hämtad 2026-04-19)

⁷ Rodway, G.W. (2012), *Belaya Smert: The White Death*, Wilderness & Environmental Medicine, 23(3), s. 275–280. <https://doi.org/10.1016/j.wem.2012.01.002> (Hämtad 2026-03-10) s.275

⁸ Moriarty, C. (2022), *Environments of Defence: Finland and the Winter War*, Fabrications, 32(1), s. 6–30. <https://doi.org/10.1080/10331867.2022.2038828> (Hämtad 2026-03-10) s.6-24

Det gjorde det möjligt att bryta upp sovjetiska förband som ofta var bundna till vägar.⁹ Denna forskning betonar i högre grad finsk militär kompetens och flexibilitet som en förklaring till krigets utfall.

Ett problem med dessa förklaringar är dock att de behandlar faktorerna isolerat och därmed saknar en sammanhållen förståelse för hur framgångarna faktiskt skapades på slagfältet. Här erbjuder Stephen Biddles teori ”the modern system” ett mer analytiskt perspektiv. I stället för att fokusera på förutsättningarna betonar Biddle hur striden genomförs.

1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Denna studie syftar till att bidra till den bredare forskningen om asymmetrisk krigföring och förståelsen för varför numerärt underlägsna aktörer ibland lyckas besegra starkare motståndare.

Mer specifikt syftar denna studie till att analysera slaget vid Suomussalmi under vinterkriget 1939–1940 med hjälp av Stephen Biddles teori ”The modern system”. Studien syftar till att förstå och avser undersöka i vilken utsträckning de finska styrkornas tillämpning av Biddles definition av moderna stridsmetoder kan bidra till att förstå deras framgångar i striden.

Frågeställningen som denna studie skall besvara är:

Hur kan Finlands framgångar under slaget vid Suomussalmi förstås utifrån Biddles teori ”The modern system”?

1.3 AVGRÄNSNINGAR

Studien avgränsas till att analysera slaget vid Suomussalmi under perioden 7e december 1939 till 8e januari 1940 och kommer främst fokusera på de finska truppernas taktik och metoder. Syftet med att analysera hela slaget är för att få en översiktlig bild av hur finska styrkor lyckades slå sovjet. Studien kommer att fokusera på den taktiska nivån.

⁹ Tuunainen, P. (2013), *Motti Tactics in Finnish Military Historiography since World War II*, International Bibliography of Military History, 33(2), s. 121–147. <https://doi.org/10.1163/22115757-03302003> (Hämtad 2026-04-16) s.124

En nackdel med avgränsningen är att viktiga faktorer före själva slaget inte behandlas. Genom att fokusera på stridsperioden riskerar studien att förbise hur förberedelser, mobilisering och den bredare kontexten påverkade förutsättningarna för striden.

2. TEORI

Stephen Biddle presenterar i sin bok *Military Power: Explaining Victory And Defeat In Modern Battle* en teori som syftar till att förstå varför vissa aktörer vinner och andra förlorar i strid. I stället för att utgå från att seger avgörs av mängden resurser, såsom truppstyrka eller teknisk nivå, framhåller han att det avgörande ligger i hur dessa resurser nyttjas i praktiken. Han betonar särskilt betydelsen av så kallad force employment, det vill säga de doktriner och taktiska metoder genom vilka militära resurser omsätts i stridseffekt.¹⁰

Historiska exempel visar att utfallet i krig kan avvika från vad traditionella bedömningar förutspår. Prognoser för konflikter har vid upprepade tillfällen visat sig vara felaktiga, vilket indikerar att etablerade sätt att mäta militär styrka inte fångar de faktorer som faktiskt avgör stridens utgång.¹¹ Detta gäller både militära analyser och teoretiska modeller, där fokus ofta har legat på materiella faktorer snarare än på hur dessa används.

Mot denna bakgrund utvecklar Biddle sin teori. Han menar att materiella resurser i sig har en begränsad förklaringskraft, och att de endast får verklig betydelse i kombination med effektiva stridsmetoder.¹² Biddles teori utgörs av en uppsättning av fem (5) samverkande taktiska principer som tillsammans minskar sårbarheten och ökar effektiviteten på slagfältet.¹³

Kärnan i teorin är således att militär framgång inte primärt avgörs av hur mycket resurser en aktör har, utan hur väl dessa organiseras och används i strid.

De fem taktiska principerna i teorin förklaras nedan:

¹⁰ Biddle, S. (2006), *Military Power: Explaining Victory and Defeat in Modern Battle*, Princeton University Press, Princeton, N.J. s.10 preface

¹¹ Ibid., s.16-17

¹² Ibid., s.18

¹³ Ibid., s.35

2.1 SKYDD OCH SKYL

Skydd och skyl utgör en central del i teorin som syftar till att minska enheters exponering för fiendens eld och observation. Skydd handlar om att nyttja terräng och fysiska hinder för att reducera verkan av fiendens vapen, medan skyl avser åtgärder för att undvika upptäckt, exempelvis genom vegetation eller kamouflage. Dessa två faktorer samverkar för att öka överlevnadsförmågan på slagfältet.

Biddle framhåller att modern eldkraft gör oskyddade förband extremt sårbara, vilket innebär att effektiv användning av skydd och skyl är en grundförutsättning för att kunna verka i strid.¹⁴ Förband som misslyckas med detta riskerar att snabbt slås ut, oavsett numerär eller teknologisk nivå.

Skydd och skyl är därför inte enbart defensiva åtgärder, utan en integrerad del av offensiva operationer. Genom att minska exponering kan förband skapa handlingsutrymme för rörelse och anfall, vilket gör principen central inom teorin¹⁵

2.2 SMÅ SJÄLVSTÄNDIGA ENHETER

En viktig komponent i teorin är användningen av mindre, självständiga enheter. I stället för att operera i stora formationer delas förband upp i mindre enheter som kan agera mer flexibelt och anpassa sig till lokala förhållanden. Detta ökar rörligheten och gör styrkor mindre sårbara.

Biddle betonar att denna utveckling är en direkt konsekvens av ökad eldkraft, där större enheter blir lättare mål. Genom att bryta ner styrkor i mindre delar kan de utnyttja terrängen bättre och undvika att bli bekämpade som en samlad enhet.¹⁶

Samtidigt innebär detta ett ökat krav på ledarskap och utbildning, då beslut fattas på lägre nivåer. Små enheter möjliggör snabb anpassning och initiativ, vilket är avgörande i en stridsmiljö där situationen snabbt förändras.¹⁷

2.3 SPRIDD GRUPPERING

Spridd gruppering innebär att förband fördelas över ett större område i stället för att koncentreras tätt. Syftet är att minska effekten av fiendens eldkraft, särskilt från indirekt bekämpning och automatvapen, som annars kan orsaka stora förluster mot samlade mål.

¹⁴ Biddle, *Military power*, s. 36

¹⁵ *Ibid.*, s. 37

¹⁶ *Ibid.*, s. 37

¹⁷ *Ibid.*, s. 38

Enligt Biddle är spridning en nödvändig anpassning till moderna vapensystem, där täta formationer visat sig vara mycket sårbara.¹⁸ Genom att öka avståndet mellan soldater och enheter minskar risken för omfattande förluster.

Samtidigt medför spridd gruppering utmaningar, framför allt vad gäller ledning och samordning. När enheter befinner sig långt från varandra blir det svårare att koordinera insatser, vilket kräver bättre samordning och högre kompetens hos befäl.¹⁹

2.4 NEDHÅLLANDE ELD

Nedhållande eld syftar till att begränsa fiendens handlingsfrihet genom att utsätta denne för kontinuerlig beskjutning. Genom att tvinga motståndaren att ta skydd minskar dennes möjlighet att observera, röra sig och besvara elden, vilket skapar utrymme för egna förflyttningar.

Biddle beskriver nedhållande eld som en central del av samspelet mellan eld och rörelse, där enheter växelvis binder fienden och avancerar.²⁰ Detta möjliggör framryckning trots fiendens eldkraft och är avgörande för att bryta motståndarens positioner.

Effektiv användning av nedhållande eld kräver god samordning och timing. Elden måste vara tillräckligt intensiv för att påverka motståndare, samtidigt som den anpassas för att inte hindra egna förband. Detta gör metoden central i både offensiva och defensiva operationer.²¹

2.5 KOMBINERADE VAPEN

Kombinerade vapen innebär att olika typer av förband och vapensystem samverkar för att uppnå en gemensam effekt. Genom att kombinera exempelvis infanteri, indirekt eld och andra funktioner kan styrkorna utnyttja sina respektive styrkor och kompensera för varandras svagheter.

Biddle framhåller att "the modern system" bygger på denna samverkan, där olika funktioner integreras för att maximera effekten.²² Ingen enskild komponent är tillräcklig i sig, utan det är samspelet mellan dem som skapar överlägsenhet.

¹⁸ Biddle, *Military power* s. 36

¹⁹ Ibid., s. 38

²⁰ Ibid., s. 37

²¹ Ibid., s. 38

²² Ibid., s. 36

Denna metod kräver hög grad av koordinering och planering. När samverkan fungerar kan förband uppnå en effekt som överstiger summan av de enskilda delarna, vilket gör kombinerade vapen till en avgörande faktor i modern krigföring.²³

2.6 MOTIVERING TILL VAL AV TEORI

Valet av Stephen Biddles teori ”The modern system” som teoretiskt ramverk för slaget vid Suomussalmi motiveras främst av dess förmåga att förstå utfall i strid bortom traditionella faktorer som numerär överlägsenhet och materiella resurser.²⁴ Slaget vid Suomussalmi utgör ett tydligt exempel på en asymmetrisk konflikt där en numerärt underlägsen aktör uppnår framgång mot en överlägsen motståndare. I en sådan kontext är teorier som fokuserar på kvantitativa faktorer otillräckliga, eftersom de inte kan förklara varför den starkare parten misslyckas.²⁵ Biddles teori erbjuder i stället ett perspektiv där det är hur resurser används, snarare än hur många de är, som står i centrum, vilket gör den särskilt relevant för detta fall.²⁶

En central styrka i Biddles teori är dess fokus på taktisk nivå och konkreta stridsmetoder.²⁷ De komponenterna i teorin är direkt observerbara i historiskt material och lämpar sig därför väl för en kvalitativ dokumentanalys. I fallet finns tydliga empiriska exempel på hur finska styrkor utnyttjade vissa av komponenterna som teorin framhäver för att bryta ner sovjetiska förband. Detta gör det möjligt att tillämpa teorin på ett systematiskt sätt och pröva dess förklaringskraft mot empirin.²⁸

I kontrast till detta erbjuder Thunholms idealmodellen, ett mer abstrakt och generellt ramverk för analys av militära operationer. Idealmodellen syftar i högre grad till att strukturera förståelsen av hur militära operationer bör genomföras snarare än att förstå varför utfallet blev som det blev. Detta gör att teorin riskerar att bli normativ snarare än analytisk i relation till studiens forskningsfråga.²⁹

²³ Biddle, *Military power*, s. 39

²⁴ *Ibid.*, s.28

²⁵ *Ibid.*, s.20-21

²⁶ *Ibid.*, s.17-18

²⁷ *Ibid.*, s.3

²⁸ *Ibid.*, s.46

²⁹ Thunholm, P. & Henåker, A. (2020), *Tactical success: a model of effective army tactical operations*, *The Journal of Slavic Military Studies*, 33(4), s. 489–507. <https://doi.org/10.1080/01495933.2020.1803713> (Hämtad 2026-04-26) s.490

Vidare saknar Thunholms teori samma tydliga koppling till empiriskt prövbara indikatorer som Biddles teori erbjuder. Biddles fem mekanismer kan översättas till konkreta analysfrågor, vilket möjliggör en transparent och reproducerbar analys.³⁰ Idealmodellen är mer övergripande och mindre anpassad för att brytas ner i mätbara mekanismer.³¹

Sammanfattningsvis är Biddles teori särskilt väl lämpad för denna studie eftersom den erbjuder ett konkret, empiriskt tillämpbart och förståande ramverk för att analysera asymmetriska strider. Den möjliggör en djupgående analys av hur taktiska metoder påverkar stridens utfall.³²

3. METOD

Detta avsnitt inleds med en redogörelse för den forskningsdesign som har valts samt motivering av varför den är lämplig i förhållande till studiens syfte. Därefter följer en genomgång av den empirin som används i studien samt en diskussion om källkritiska aspekter. Avslutningsvis behandlas de forskningsetiska överväganden som är relevanta för studien.

3.1 FORSKNINGSDESIGN

Denna studie genomförs som en kvalitativ teorikonsumerande fallstudie med en deduktiv ansats. Studien är utformad som en enfallsstudie med slaget vid Suomussalmi som empiriskt fokus. En sådan design möjliggör en djupgående analys av fallet och skapar utrymme för en omfattande bearbetning av det empiriska materialet. Detta är centralt för att kunna applicera teorin på ett meningsfullt sätt och pröva dess relevans i den specifika kontexten.

För att analysera materialet används en kvalitativ dokumentanalys. Studien bygger på skriftliga källor som behandlar slaget vid Suomussalmi, där fokus ligger på att utvinna information om händelseförloppet. En dokumentanalys innebär att analysera exempelvis rapporter, dagboksanteckningar och historiska framställningar för att förstå vilka beslut som fattas och hur striden utvecklats.³³ Denna metod innebär att ett antal teoretiskt grundade indikatorer eller egenskaper identifieras och därefter jämförs med det empiriska materialet.

³⁰ Biddle, *Military power*, s.35

³¹ Thunholm & Henåker, (2020), s.492

³² Biddle, *Military power*, s.51

³³ Johannessen, A. m.fl., (2020), *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 2a uppl., Liber. s.85–86

Dokumentanalysen i denna studie syftar därför inte till att analysera texten i sig, utan att använda dokumenten som informationsbärare om den historiska verkligheten.³⁴ Detta innebär att tonvikten ligger på att kritiskt granska källornas innehåll, ursprung och syfte. Särskild hänsyn tas till att källor, särskilt de som är skrivna av aktörer nära händelsen, kan vara präglade av efterhandskonstruktioner eller egna intressen.³⁵

Samtidigt används Biddle's teori som ett analytiskt verktyg för att strukturera det empiriska materialet. Genom att identifiera inslag i empirin som berör exempelvis spridd gruppering, blir det möjligt att systematiskt undersöka hur striden genomfördes.

3.2 MATERIAL & KÄLLKRITIK

Syftet med detta avsnitt är att granska och bedöma tillförlitligheten i det empiriska material som ligger till grund för studien. Materialet analyseras utifrån de fyra källkritiska principer som presenteras i Metodpraktikan och som sammanfattas i modellen Ädel-OST.³⁶

Ädel-OST omfattar kriterierna äkthet, oberoende, samtidighet och tendens, vilka tillsammans utgör ett ramverk för att värdera källors kvalitet. Genom att systematiskt pröva empirin mot dessa kriterier skapas förutsättningar för att identifiera eventuella brister samt stärka studiens trovärdighet.³⁷

Den empiri som ligger till grund för denna studie utgörs främst av Hjalmar Siilasvuos bok *Striderna i Suomussalmi: kampen i Kuhmo*. Verket som publicerades 1999 är en ompublicering av hans tidigare böcker *Striderna i Suomussalmi* (1940) och *Kampen i Kuhmo* (1944). Innehållet bygger på Siilasvuos egna erfarenheter som befälhavare under striderna i området mellan december 1939 och januari 1940. Sekundärt kommer Claes-Göran Isacson's bok *Årans vinter*, Richard W. Condon's bok *Finska vinterkriget* och Hjalmar Siilasvuos bok *Striderna i Suomussalmi*.

Valet av empiri motiveras av ambitionen att så långt som möjligt rekonstruera händelseförloppet vid Suomussalmi 1939–1940. De utvalda källorna möjliggör inhämtning av relevant information genom relativt detaljerade redogörelser av stridens utveckling. De innehåller också beskrivningar som kan användas för att analysera händelseförloppet.

³⁴ Esaiasson, P. m.fl., (2024), *Metodpraktikan: konsten att studera människor, organisationer och samhällen*, Norstedts juridik, Stockholm. s.304

³⁵ Esaiason m.fl., *Metodpraktikan*, s. 304

³⁶ Ibid., s. 135

³⁷ Ibid., s.135

Samtidigt är studien begränsad av att primärkällor, såsom finska arkivhandlingar, dagböcker och rapporter, inte varit tillgängliga. För att hantera denna begränsning används flera källor i syfte att triangulera källorna mot varandra. Genom denna triangulering skapas en mer nyanserad och tillförlitlig bild av händelserna, där uppgifter från exempelvis Siilasvuo sätts i relation till andra framställningar.

Äkthet

Kriteriet äkthet är ett grundläggande krav för att se att empirin är äkta.³⁸ Det går att kontrollera en källas äkthet genom olika metoder, exempelvis äkthetsbedömning genom analys av materialet och det går att göra genom triangulering av materialet. Mitt val av empiri är för att återge händelseförloppet vid Suomussalmi 1939–1940 på ett så verklighetsnära sätt som möjligt. För att stärka materialets trovärdighet och öka studiens validitet tillämpas en form av triangulering. Det innebär att flera källor nyttjas parallellt för att belysa samma händelser. Genom att identifiera likheter och skillnader i empirin kan deras äkthet bedömas mer systematiskt. Trianguleringen bidrar därmed till att pröva materialets äkthet då källor som bekräftar varandra stärker trovärdigheten.³⁹

Oberoende

Kriteriet oberoende syftar till att identifiera i vilken utsträckning en källa har påverkats av andra aktörer eller av egna förståelser i samband med att verket producerades.⁴⁰ Inom källkritiken delas oberoende upp i tre delar: *Möjligheten att bekräfta berättelser, avståndet mellan berättare och berättelse & berättarens grad av oberoende*.⁴¹

Den första aspekten som rör *möjligheten att bekräfta berättelser* hanteras i denna studie genom triangulering. Genom att jämföra flera källor som behandlar samma händelser skapas förutsättningar för att identifiera överensstämmelser, vilket stärker materialets trovärdighet. När olika framställningar, oberoende av varandra, beskriver samma förlopp ökar sannolikheten för att dessa uppgifter är tillförlitliga.

Den andra aspekten rör *avståndet mellan berättare och berättelse*. I detta avseende utgör Siilasvuos ena verk en förstahandskälla, då författaren själv deltog i striderna.⁴² Detta innebär en hög grad av närhet till händelserna. Samtidigt används andrahandskällor, såsom verk av

³⁸ Esaiason m.fl., *Metodpraktikan*, s.138

³⁹ Ibid., s. 139

⁴⁰ Ibid., s.139-140

⁴¹ Ibid., s.140

⁴² Ibid., s.140

Isacson och Condon, vilka inte baserar sina framställningar på Siilasvuo. Det indikerar att deras analyser har utvecklats oberoende av hans berättelse vilket stärker materialets samlade trovärdighet.

Den tredje aspekten, *berättarens grad av oberoende*, är mer problematisk i relation till valet av primärkälla. Eftersom Siilasvuo själv var en aktiv aktör i striderna kan hans framställning påverkats av personliga värderingar och efterhandskonstruktioner. Detta innebär en risk för subjektivitet. Samtidigt kan dessa begränsningar delvis hanteras genom att jämföra med andra mer distanserade källor. Metodpraktikan framhåller att man får värdera om författaren medvetet eller omedvetet återger en berättelse.⁴³

Samtidighet

Kriteriet samtidighet avser hur nära i tid en källa har till de händelser som den beskriver. Generellt anses källor som tillkommit i direkt anslutning till ett skeende vara mer tillförlitliga, då risken för minnesförvrängning och efterhandskonstruktioner ökar ju längre tid som passerar.⁴⁴ Tidsmässig närhet kan därför bidra till en mer detaljerad återgivning till händelseförloppet.

I detta fall uppvisar Siilasvuos verk en hög grad av samtidighet, då det baseras på boken *Striderna i Suomussalmi* som nedtecknades kort tid efter striderna i Suomussalmi.⁴⁵ Den begränsade tidsdistanen mellan händelse och nedteckning innebär att beskrivningarna sannolikt präglas av färskas intryck och minnen.

Denna höga samtidighet är särskilt betydelsefull för studien eftersom analysen i stor utsträckning bygger på att kunna följa konkreta skeenden. En detaljerad och tidsnära beskrivning av förloppet skapar bättre förutsättningar för en precis och välgrundad analys av stridens genomförande.

Tendens

Kriteriet tendens behandlar i vilken utsträckning en källa påverkas av upphovspersonens avsikter, värderingar eller intressen.⁴⁶ Till skillnad från oberoende kriteriet, som fokuserar på påverkan från andra källor, så riktar tendenskriteriet uppmärksamheten mot författarens egna motiv bakom framställningen. Detta innebär att även en källa som är oberoende i formell

⁴³ Esaiason m.fl., *Metodpraktikan*, s. 141

⁴⁴ Ibid., s.141

⁴⁵ Siilasvuo, H. (1940), *Striderna i Suomussalmi*, 2a uppl., Holger Schildts Förlag.

⁴⁶ Esaiason m.fl., *Metodpraktikan*, s.142

mening kan vara färgad av subjektiva tolkningar eller syften. I fallet med Siilasvuos verk finns det skäl att anta en viss grad av tendens. Som deltagande i striderna och som representant för den finska sidan kan hans framställning ha påverkats av personliga erfarenheter och lojaliteter. Syftet med hans verk tycks vara att återge händelserna, men det utesluter inte att vissa aspekter kan framställas på ett sätt som gynnar den egna sidan eller förstärker vissa tolkningar.

Samtidigt kan denna potentiella tendens hanteras genom att jämföra Siilasvuos verk med andra källor. De verk som skrivs av Condon och Göransson är skrivna med större distans till både tid och aktör, och saknar direkt koppling till den finska sidan. Att dessa författare inte bygger sina verk på Siilasvuo stärker deras självständighet. Om samtliga fyra källor uppvisar liknande beskrivningar av händelseförloppet ökar trovärdigheten i den samlade empirin, då överrensstämmelser mellan oberoende framställningar minskar risken för att resultatet enbart speglar en enskild författares perspektiv.

3.4 FORSKNINGSETIK

Eftersom denna studie finner empirin genom litteratursökningar, så krävs inget godkännande från exempelvis deltagare. Studien är även uppbyggd och nyttjar första- och andrahandskällor därför föreligger det inga forskningsetiska överväganden.

4. OPERATIONALISERING

För att analysera de finska styrkornas agerande under slaget vid Suomussalmi med utgångspunkt i Biddles teori krävs en operationalisering av teorin. Detta innebär att de teoretiska begreppen översätts till konkreta och observerbara indikatorer som kan tillämpas på det empiriska materialet.

Indikatorerna har utformats som analytiska frågor och fungerar som ett verktyg i den kvalitativa dokumentanalysen. Genom att systematiskt besvara dessa frågor i relation till det empiriska materialet, skapas förutsättningar att identifiera i vilken utsträckning de finska styrkorna tillämpade de metoder som teorin lyfter fram. På så sätt möjliggörs en strukturerad och transparent analys som direkt kopplar empirin till studiens forskningsfråga.

För att en indikator ska bedömas som uppfylld krävs att den aktuella metoden antingen förekommer återkommande och genomgående under stridens förlopp, eller att den, trots mer begränsad användning, haft en tydlig avgörande effekt på utgången av striden. Detta tillvägagångssätt möjliggör en nyanserad bedömning av metodernas betydelse i det studerade fallet.

Nedan presenteras de indikatorer som kommer att användas för att analysera och bedöma de taktiska metoderna som tillämpades i det aktuella slaget.

Metod	Indikator
Skydd och skyl	Minskade de finska styrkorna sin sårbarhet och risken för upptäckt genom att nyttja terrängen och väder som skydd och skyl? Isåfall hur?
Små självständiga enheter	Hur var de finska förbanden organiserade, i stora eller små förband?
Spridd gruppering	Hur nyttjade de finska styrkorna spridd gruppering?
Nedhållande eld	Hur använde sig de finska styrkorna nedhållande eld i syfte att möjliggöra egna rörelser?
Kombinerade vapen	Nyttjade finska styrkor effekten av kombinerade vapen? Isåfall hur och i vilket syfte?

5. ANALYS

I detta avsnitt ges inledningsvis en övergripande redogörelse för slaget vid Suomussalmi i syfte att skapa en grundläggande förståelse för dess bakgrund och inledande förlopp. Därefter ges en förklaring för vad motti-taktiken är för något. Därefter behandlas slaget i sin helhet mer ingående, där fokus ligger på att analysera de finska styrkornas taktiska agerande under slaget. Denna analys genomförs med utgångspunkt i Biddles teori ”The modern system” och indikatorerna i operationaliseringen under punkt 4.

5.1 BAKGRUND TILL SLAGET VID SUOMUSSALMI

Slaget vid Suomussalmi måste förstås mot bakgrund av vinterkriget, som inleddes efter att Sovjetunionen den 30:e november 1939 gick till anfall mot Finland.⁴⁷ Bakgrunden till konflikten var sovjetiska säkerhetspolitiska krav, där Moskva eftersträvade territoriella justeringar för att skydda strategiskt viktiga områden, särskilt kring Leningrad. När förhandlingarna misslyckades valde Sovjetunionen att använda militärt våld för att uppnå sina mål.⁴⁸

Den sovjetiska operationsplanen byggde på en snabb och omfattande offensiv längs flera riktningar.⁴⁹ I norra Finland bedömdes motståndet vara begränsat, vilket öppnade möjligheten att genomföra djupa framstötter in i landet. En central del av denna strategi var framryckningen genom Suomussalmiområdet mot Uleåborg vid Bottenviken. Om det hade varit framgångsrikt så hade det delat Finland i två delar, skurit av järnvägen och landsvägarna och stoppat svenska leveranser till den finska armén, vilket kraftigt hade försvårat landets försvar.⁵⁰

Området kring Suomussalmi präglades av svår terräng. Tät skog, sträng kyla och få vägar som dessutom knappt var farbara, skapade stora utmaningar för militära operationer.⁵¹ De sovjetiska förbanden, som var organiserade för mer konventionell krigföring, tvingades i stor utsträckning framrycka längs vägar.⁵² Detta gjorde dem förutsägbara och sårbara, särskilt i en miljö där rörlighet utanför vägnätet var avgörande.

⁴⁷ Siilasvuo, *Striderna i Suomussalmi*, s.13

⁴⁸ Isacson, *Årens vinter*, s. 22

⁴⁹ *Ibid.*, s.15

⁵⁰ *Ibid.*, s.110

⁵¹ *Ibid.*, s.110

⁵² *Ibid.*, s.111

Den finska sidan saknade numerär och materiell överlägsenhet, men kunde i stället nyttja lokalkännedom och hög rörlighet.⁵³ Finska förband opererade ofta på skidor och kunde därigenom röra sig fritt i terrängen, vilket gav de en betydande taktisk fördel. Detta möjliggjorde angrepp mot sovjetiska kolonner, snarare än direkta frontala strider.

En annan viktig aspekt var de logistiska förutsättningarna. De sovjetiska styrkorna var beroende av långa och sårbara försörjningslinjer, vilket försvårade möjligheten att upprätthålla stridsförmåga i det isolerade området. Samtidigt kunde de finska styrkorna operera mer självständigt och anpassa sin taktik efter situationen. Det skapade förutsättningar för en strid där flexibilitet och lokalt initiativ fick stor betydelse.

Sammanfattningsvis formades förutsättningarna för slaget vid Suomussalmi av en kombination av strategiska ambitioner, geografiska begränsningar och asymmetriska styrkeförhållanden. Dessa faktorer kom att prägla stridens utveckling och bidrog till att skapa en situation där taktiska metoder och förmåga att anpassa sig fick en avgörande roll i utfallet.

5.1.1 MOTTI-TAKTIKEN

Motti-taktiken utgjorde en central del av de finska styrkornas stridssätt under vinterkriget. Begreppet motti har sitt ursprung i finskan och syftar ursprungligen på en vedtrave, men används militärt som metafor för ”en omringad fiende”.⁵⁴

Taktiken baserades på att sovjetiska styrkor var bundna till vägnätet, vilket gjorde deras rörelser förutsägbara. Finska enheter utnyttjade detta genom att skära av kolonner på flera platser, vilket ledde till att förbanden splittrades och förlorade samband med både ledning och underhåll. De isolerade enheterna kunde därefter omringas och successivt bekämpas genom återkommande anfall.⁵⁵

Genomförandet av motti-taktiken krävde hög rörlighet och god terränganpassning. Finska styrkor opererade i skogsterräng och rörde sig ofta utanför vägnätet, vilket möjliggjorde angrepp mot flanker och bakre delar av de sovjetiska förbanden. Detta skapade överraskningsmoment och försvårade för motståndaren att samordna sina insatser.⁵⁶

Genom att fragmentera större förband och bekämpa de stegvis kunde de finska styrkorna reducera effekten av den sovjetiska numerära överlägsenheten.

⁵³ Isacson, *Årans vinter*, s.118

⁵⁴ Tuunainen (2013), s.124

⁵⁵ Ibid., s.126

⁵⁶ Ibid., s.121

5.2 ANALYS AV SLAGET VID SUOMUSSALMI

Metod 1: Skydd och skyl

- *Minskade de finska styrkorna sin sårbarhet och risken för upptäckt genom att nyttja terrängen och väder som skydd och skyl? Isåfall hur?*

Terrängen i området kring Suomussalmi präglades av tät skog, myrmarker, begränsat vägnät och sjöar, vilket skapade särskilda förutsättningar för stridens genomförande. Dessa geografiska faktorer innebar att rörelse utanför vägarna var möjligt för lätt utrustade förband, samtidigt som tyngre enheter i hög grad blev bundna till de få vägar som fanns.⁵⁷ Detta fick betydande konsekvenser för hur de stridande parterna kunde uppträda och vilka taktiska alternativ som stod till buds.

De finska styrkorna utnyttjade dessa förhållanden genom att i stor utsträckning operera i terräng som erbjöd naturligt skydd, vilket motsvarar Biddles tanke om skydd och skyl.⁵⁸ Genom att röra sig i skogsområden och undvika öppna ytor minskade de sin exponering mot sovjetisk observation. Detta möjliggjorde att finska enheter kunde närma sig motståndaren utan att upptäckas och inta fördelaktiga positioner inför anfall. Samtidigt innebar detta att de kunde avbryta strid och dra sig tillbaka utan att lätt kunna lokaliseras.⁵⁹

Vinterförhållandena förstärkte dessa möjligheter ytterligare. Den snötäckta terrängen i kombination med vitt kamouflage bidrog till att minska synligheten och därmed risken för upptäckt.⁶⁰ Finska förband kunde därigenom uppträda dolt även på relativt korta avstånd från sovjetiska enheter. Siilasvuo framhåller att de kunde ta sig så pass nära att de stred med bajonetter mot varandra.⁶¹ Detta skapade goda förutsättningar för överraskningsmoment, vilket var centralt i många av de finska anfällen. Enligt Isacson uppenbarade sig närstrid även mot stridsvagnar där man sköt mot utkiksluggen i förhoppning att få verkan mot besättningen.⁶²

Ett återkommande inslag i striderna var anfall längs Raatevägen. Genom att inta dolda positioner i skogen kunde finska enheter invänta sovjetiska kolonner och genomföra angrepp när motståndaren var som mest sårbar.

⁵⁷ Isacson, *Årans vinter*, s.111

⁵⁸ Biddle, *Military power*, s.36

⁵⁹ Ibid., s.117

⁶⁰ Ibid., s.44

⁶¹ Siilasvuo, *Striderna i Suomussalmi: kampen i Kuhmo*, s.17

⁶² Isacson, *Årans vinter*, s.116

”Det gällde att snabbt kasta sig ner i snön och söka betäckning bakom tuvor och stubbar”⁶³

Detta citat visar på att de finska styrkorna nyttjade i princip det de kunde för att ta skydd och skyl, även så lite som en grästuva.

Samtidigt valde de finska styrkorna i stor utsträckning att undvika strid i öppna miljöer där deras sårbarhet hade varit betydligt större. I sådana situationer hade den sovjetiska eldkraften, särskilt artilleri och bombflyg, haft större övertag.⁶⁴ Genom att konsekvent välja strid i terräng som begränsade motståndarens möjligheter att utnyttja sina resurser kunde de finska styrkorna reducera dessa hot.

Sammanfattningsvis visar denna del av analysen att de finska styrkorna i hög grad minskade sin sårbarhet och risken för upptäckt genom att systematiskt nyttja terrängen som skydd och skyl. Det skedde genom att operera under trädskronorna, använda vitt kamouflage för att smälta in i naturen, undvika öppna ytor där sovjetiska flygplan kunde upptäcka dem.⁶⁵

Metod 2: Små självständiga enheter

- *Hur var de finska förbanden organiserade, i stora eller små förband?*

De finska styrkornas organisation vid Suomussalmi präglades av behovet att anpassa sig till både terräng och styrkeförhållanden. Finland stod inför en numerärt överlägsen motståndare, vilket innebar att traditionella former av stora och täta trupper inte var ett realistiskt alternativ. I stället utvecklades ett stridssätt där mindre enheter fick en mer framträdande roll, både organisatoriskt och taktiskt.

På operativ nivå fanns större förband, men i praktiken bröts dessa ner i mindre enheter som kunde verka självständigt.⁶⁶ Enligt Condon gavs dessa enheter på plutons- eller kompaninivå, i uppdrag att genomföra specifika insatser såsom spaning och blockering följt av anfall och uppspjälkning och till sist förinta.⁶⁷

Stridens genomförande präglades av rörlighet och initiativ. De finska enheterna använde sig ofta av skidor för att förflytta sig i terrängen, vilket gav de en betydande fördel mot de

⁶³ Siilasvuo, *Striderna i Suomussalmi: kampen i Kuhmo*, s.45

⁶⁴ Isacson, *Årans vinter*, s.118

⁶⁵ Ibid., s.118

⁶⁶ Siilasvuo, *Striderna i Suomussalmi: Kampen i Kuhmo*, s.94

⁶⁷ Condon, R.W. (1973), *Finska vinterkriget*, Aldus, Stockholm. s.91–92

sovjetiska styrkorna som var mer bundna till vägen.⁶⁸ Detta gjorde det möjligt att slå mot svaga punkter, exempelvis underhållslinjer eller isolerade delar av större förband, snarare än att möta fienden i en sammanhållen frontalstrid.

Ett väldigt centralt inslag i den finska taktiken var motti-operationer, där sovjetiska kolonner delades upp i mindre delar genom att vägar blockerades och enheterna isolerades från varandra.⁶⁹

När dessa isolerade grupper väl hade avskurits kunde de finska trupperna angripa dem successivt. Denna metod krävde att mindre enheter kunde agera självständigt och ofta utan kontakt med högre befäl, vilket ställde höga krav på underställda chefer. Ledningen inom de finska förbanden var i stor utsträckning decentraliserad. Lägre befäl gavs handlingsfrihet att fatta egna beslut utifrån lokala förutsättningar, vilket ökade tempot och anpassningsförmågan i striden.⁷⁰ Detta stod i kontrast till den mer centraliserade sovjetiska ledningsstrukturen, som hade svårare att hantera den dynamiska och utspridda stridsmiljön.

Metod 3: Spridd gruppering

- *Hur nyttjade de finska styrkorna spridd gruppering?*

Förutsättningarna vid Suomussalmi innebar att koncentrerade formationer var särskilt sårbara. Den sovjetiska sidan förfogade över betydande eldkraft i form av artilleri, kulsprutor, pansar och flygplan.⁷¹ Samtidigt begränsade terrängen möjligheten att uppträda samlat utan att bli förutsägbart. Det skapade incitament för att uppträda mer spritt.⁷²

De finska styrkorna anpassade sig till dessa förhållanden genom att i stor utsträckning uppträda spritt i terrängen. I stället för att samla sina förband på en begränsad yta fördelades enheter över större områden, ofta med stort avstånd mellan dem. Detta minskade risken för att flera enheter samtidigt skulle träffas av sovjetisk eld. Särskilt i mötet med artilleri, innebar detta att effekten av beskjutning reducerades, då målen blev mindre och svårare att lokalisera.⁷³

⁶⁸ Condon, *Finska vinterkriget*, s.101

⁶⁹ Isacson, *Årans vinter*, s.126

⁷⁰ Ibid., s.118

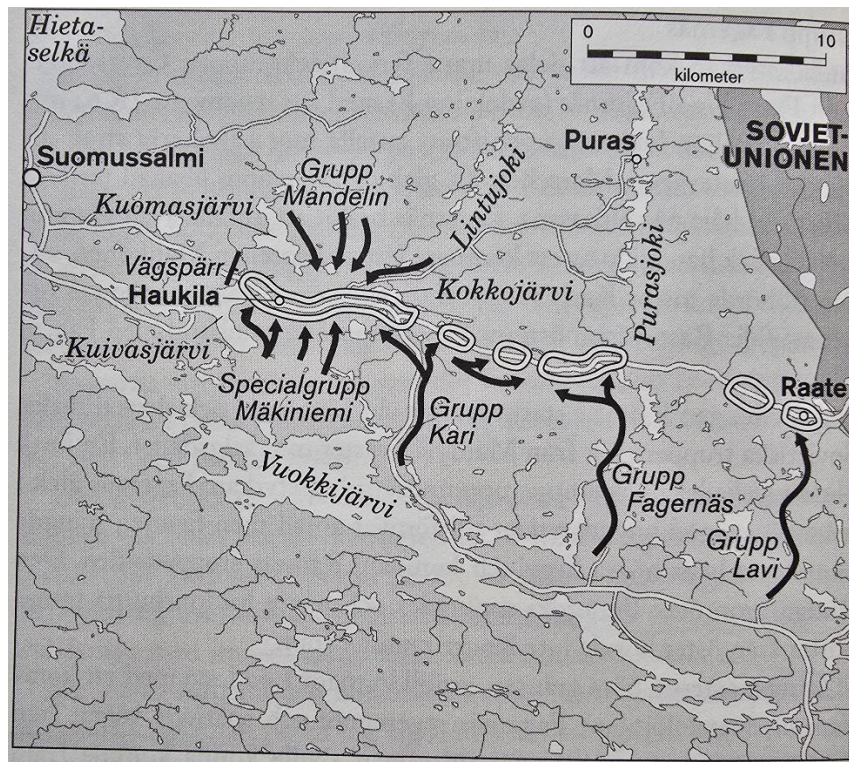
⁷¹ Siilasvuo, *Striderna i Suomussalmi: Kampen i Kuhmo*, s.71

⁷² Ibid., s.82

⁷³ Ibid., s.79

Spridningen var också tydlig i hur de finska styrkorna genomförde sina operationer. Vid angrepp mot sovjetiska kolonner längs vägarna placerades mindre enheter på olika platser i terrängen snarare än i en sammanhållen enhet. Detta gjorde det möjligt att angripa från flera riktningar och samtidigt undvika att exponera stora delar av styrkan.⁷⁴

Ett exempel på spridd gruppering är motti-operationerna. För att kunna genomföra denna taktik var man tvungen att enheter opererade utspritt längs vägarna och i omgivande terräng.

75

Bilden visar anfall mot sovjetiska styrkor på Raatevägen.

Svarta pilar = finska trupper

Vita ringar = sovjetiska mottin

Spridd gruppering bidrog även till att försvåra för sovjetiska styrkor att skapa en tydlig lägesbild. Eftersom finska enheter var utspridda och ofta rörde sig självständigt blev det svårt att identifiera en huvudanfallsriktning eller var huvudstyrkan befann sig. Detta minskade möjligheten att rikta koncentrerad eldkraft mot avgörande mål och bidrog ofta till att den sovjetiska elden ofta fick begränsad effekt.

Samtidigt innebar spridningen vissa utmaningar. Ledning och samordning blev mer komplext när enheter opererade med större avstånd mellan sig, och det krävdes hög grad av

⁷⁴ Isacson, *Årans vinter*, s.119

⁷⁵ *Ibid.*, s.126

initiativförmåga hos lägre chefer. Trots detta vägde fördelarna tyngre, då den ökade överlevnadsförmågan möjliggjorde fortsatt strid och succesiv nedbrytning av motståndaren.

Metod 4: Nedhållande eld

- *Hur använde sig de finska styrkorna nedhållande eld i syfte att möjliggöra egna rörelser?*

Stridsförhållandena vid Suomussalmi präglades av begränsade siktlinjer på grund av den täta skogen och vädret. I denna miljö var nedhållande eld en viktig del. I stället för att direkt slå ut motståndaren så fick man denne att ta skydd, och därmed begränsa deras handlingsfrihet. För de finska styrkorna, som saknade motsvarande eldkraft som den sovjetiska sidan, blev det därför centralt att använda elden selektivt och välja sina mål.⁷⁶

Genom att öppna eld från dolda positioner kunde de tillfälligt tvinga sovjetiska trupper att ta skydd, vilket tillfälligt begränsade deras möjlighet till rörelse eller att besvara elden. Detta skedde ofta längs vägarna mot de sovjetiska kolonnerna där de var som svagast och det var där de finska styrkorna hade bäst siktlinjer.⁷⁷

Den nedhållande elden användes också i samband med motti-operationerna. När de sovjetiska kolonnerna delades upp i mindre delar var det avgörande att förhindra att dessa kunde återförenas eller bryta sig ur denna splittring. Finska enheter nyttjade då eldgivning för att binda fienden genom att de tog skydd från elden. Detta begränsade den sovjetiska rörligheten och skapade förutsättningar för egna finska manövrar.⁷⁸

Den begränsade tillgången till tunga vapensystem innebar att nedhållande eld främst skedde med handeldvapen, kulsprutor och granatkastare än med artilleri. Det ställde krav på precision och timing, då effekten av elden behövde vara tillräcklig för att påverka fienden, men samtidigt ekonomisk i förhållande till tillgängliga resurser. Trots dessa begränsningar kunde finska enheter uppnå en betydande effekt genom att nyttja granatkastarna för att belägga eld på vägar och uppmarschområden där man visste att de sovjetiska styrkorna var.⁷⁹

⁷⁶ Siilasvuo, *Striderna i Suomussalmi*, s.52

⁷⁷ Isacson, *Årans vinter*, s.123

⁷⁸ Siilasvuo, *Striderna i Suomussalmi: kampen i Kuhmo*, s.34

⁷⁹ *Ibid.*, s.20

Moment 5: Kombinerade vapen

- *Nyttjade finska styrkor effekten av kombinerade vapen? Isåfall hur?*

I det inledande skedet hade de finska styrkorna begränsad tillgång till tyngre vapensystem, vilket påverkade hur kombinerade vapen kunde nyttjas. Till en början saknade den finska sidan helt artilleri, och det kunde dröja upp till en månad innan sådana resurser kunde ansluta till striderna.⁸⁰ Under den inledande fasen utgjordes den enda tillgängliga indirekta eldenheten en granatkastaravdelning.⁸¹ Isacson och Siilasvuo framhåller att det var först den 16e december som de finska styrkorna hade tillgång till ett artilleribatteri.⁸² Dessa begränsningar innebar att möjligheten att samordna indirekt eld med andra metoder var starkt reducerad.

Mot denna bakgrund fick direktriaktad eld en central roll i den finska stridstekniken.

Understödsvapen i form utav kulsprutor och prickskyttegevär tillsammans med handeldvapen och buntladdningar användes i stor utsträckning vid eldöverfall.⁸³ Men man nyttjade sina granatkastare också så effektivt man kunde. Det gjorde man genom att beskjuta fienden med granatkastarna samtidigt som man sköt med direktriaktad eld.⁸⁴

Användningen av minor utgjorde ytterligare ett sätt att förstärka den samlade stridseffekten. Genom att minera vägar kunde de finska styrkorna begränsa de sovjetiska stridsvagnarnas rörlighet och samtidigt styra deras rörelser. Mineringarna skapade också osäkerhet och nervositet bland de sovjetiska soldaterna, vilket i vissa fall ledde till att de flydde ut i ödemarken.⁸⁵ De stridsvagnar som körde på mineringar bidrog dessutom till att blockera vägarna ytterligare, vilket försvårade den sovjetiska framryckningen och skapade gynnsamma förutsättningar för de finska motti-operationerna.⁸⁶

Det avgörande var hur dessa olika medel kombinerades. Minor kunde användas för att stoppa eller splittra sovjetiska kolonner, varefter direktriaktad eld sattes in mot de exponerade och stillastående målen. I de senare skedena av striden, när artilleri väl fanns tillgängligt, kunde även indirekt eld bidra till att förstärka effekten.

⁸⁰ Siilasvuo, *Striderna i Suomussalmi*, s.41

⁸¹ Ibid., s.52

⁸² Siilasvuo, *Striderna i Suomussalmi: kampen i Kuhmo*, s. 55; Isacson, *Årans vinter*, s.117

⁸³ Siilasvuo, *Striderna i Suomussalmi*, s.68

⁸⁴ Siilasvuo, *Striderna i Suomussalmi: kampen i Kuhmo*, s.44

⁸⁵ Condon, *Finska vinterkriget*, s.93

⁸⁶ Ibid., s.93

Även om denna samverkan med artilleri var mer begränsad än i större och mer resursstarka arméer, visar den på ett medvetet försök att integrera tillgängliga metoder.

6. SLUTSATSER

Den forskningsfråga som skulle besvaras var:

”Hur kan Finlands framgångar under slaget vid Suomussalmi förstås utifrån Biddles teori ”The modern system”?”

Sammanfattningsvis visar analysen att de finska styrkornas agerande vid Suomussalmi i stor utsträckning överensstämmer med de principer som lyfts fram i Biddles teori. Genom att systematiskt reducera sin sårbarhet, utnyttja terrängen och organisera striden i mindre, självständiga enheter skapades förutsättningar för att hantera en numerärt överlägsen motståndare. Det framgår tydligt att dessa metoder inte användes självständigt, utan i samverkan.

En viktig iakttagelse är att motti-taktiken i hög grad speglar flera av de centrala komponenterna i teorin. Genom att dela upp motståndaren i mindre delar och bekämpa de successivt så skapades en stridsmiljö där lokala överlägsen kunde uppnås trots övergripande underläge. Detta ligger nära teorins betoning på hur taktiska metoder och stridens genomförande påverkar utgången. Motti-taktiken kan därmed förstås som ett praktiskt uttryck för flera av de principer som teorin beskriver.

Samtidigt framgår det att tillämpningen av kombinerade vapen var mer begränsad, vilket hänger samman med de finska styrkornas materiella förutsättningar. Trots detta lyckades de skapa en relativt samlad effekt genom att kombinera de medel som fanns att tillgå, vilket ytterligare understryker betydelsen av hur resurser används snarare än dess omfattning.

6.1 DISKUSSION

Syftet med denna studie var att undersöka hur Finlands framgångar vid slaget vid Suomussalmi kan förstås utifrån Biddles teori ”the modern system”.

Resultatet visar att flera av de centrala komponenterna i teorin återfinns i de finska styrkornas stridssätt.

Frågeställningen kan därmed besvaras genom att konstatera att de finska framgångarna i hög grad kan förstås utifrån hur striden genomfördes, snarare än utifrån traditionella förklaringsmodeller som fokuserar på resurser och numerär.

Studien bidrar till forskningsfältet genom att tillämpa en etablerad teori på ett fall av asymmetrisk krigföring. Tidigare forskning har ofta förklarat utfallet vid Suomussalmi genom sovjetiska organisatoriska svårigheter, finsk stridseffektivitet eller terrängens betydelse. Denna studie visar i stället hur dessa faktorer kan förstås inom en teoretisk ram som betonar taktiska metoder. Kopplingen mellan motti-taktiken och Biddles teori visar dessutom hur historiska stridssätt kan förstås i relation till modern militär teori.

Samtidigt finns det aspekter i studiens design som kan ha påverkat resultatet. Valet av en teorikonsumerande ansats innebär att analysen i hög grad styrs av teorins begrepp, vilket kan leda till att empirin tolkas i linje med dessa. Avgränsningen till ett enskilt fall innebär också att resultatets generaliserbarhet är begränsad.

Resultatets betydelse för yrkesutövningen som officer ligger främst i förståelsen av hur stridens genomförande påverkar utgången. Studien visar att en korrekt tillämpning av grundläggande taktiska principer kan kompensera för materiella och numerära underlägen. Detta understryker vikten av utbildning, initiativförmåga och anpassning. För en officer innebär detta att fokus inte enbart bör ligga på resurser, utan även på hur man bäst nyttjar de i praktiken.

6.2 VIDARE FORSKNING

Denna studie har visat att Biddles teori har god förklaringskraft i fallet Suomussalmi, men resultaten öppnar även upp för flera möjliga forskningsriktningar. En naturlig vidareutveckling är att pröva samma teoretiska ram på andra slag under vinterkriget, exempelvis Kuhmo eller Salla, för att undersöka om resultaten är jämförbara. En sådan ansats skulle kunna stärka eller nyansera slutsatserna kring teorins generella förklaringsvärde i liknande typer av konflikter.

En annan möjlig forskningsinriktning är att fördjupa analysen av motti-taktiken som fenomen. I denna studie har motti främst fungerat som ett empiriskt uttryck för taktiska principer, men det vore intressant att mer ingående analysera dess utveckling, möjligheter och begränsningar i olika kontexter. Detta skulle kunna bidra till en djupare förståelse för hur liknande taktiska metoder kan tillämpas i moderna konflikter.

7. KÄLLFÖRTECKNING

- Aptekar, P. & Dudorova, O. (1997), *The unheeded warning and the winter war 1939–1940*, *The Journal of Slavic Military Studies*, 10(1), s. 200–209. <https://doi.org/10.1080/13518049708430282> (Hämtad 2026-04-19)
- Biddle, S. (2006), *Military Power: Explaining Victory and Defeat in Modern Battle*, Princeton University Press, Princeton, N.J.
- Condon, R.W. (1973), *Finska vinterkriget*, Aldus, Stockholm.
- Esaiasson, P. et al. (2024), *Metodpraktikan: konsten att studera människor, organisationer och samhällen*, 6 uppl., Norstedts juridik, Stockholm.
- Isacson, C.G. (2007), *Ärans vinter: Finska vinterkriget 1939–40*, Norstedts, Stockholm.
- Johannessen, A. et al. (2020), *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 2a uppl., Liber.
- Moriarty, C. (2022), *Environments of Defence: Finland and the Winter War*, *Fabrications*, 32(1), s. 6–30. <https://doi.org/10.1080/10331867.2022.2038828> (Hämtad 2026-03-10)
- Reese, R.R. (2008), *Lessons of the Winter War: A Study in the Military Effectiveness of the Red Army, 1939–1940*, *The Journal of Military History*, 72(3), s. 825–852. <https://doi.org/10.1353/jmh.0.0004> (Hämtad 2026-03-10)
- Rodway, G.W. (2012), *Belaya Smert: The White Death*, *Wilderness & Environmental Medicine*, 23(3), s. 275–280. <https://doi.org/10.1016/j.wem.2012.01.002> (Hämtad 2026-03-10)
- Siilasvuo, H. (1999), *Striderna i Suomussalmi: Kampen i Kuhmo*, rev. utg., Schildts, Esbo.
- Siilasvuo, H. (1940), *Striderna i Suomussalmi*, 2a uppl., Holger Schildts Förlag.
- Thunholm, P. & Henåker, A. (2020), *Tactical success: a model of effective army tactical operations*, *The Journal of Slavic Military Studies*, 33(4), s. 489–507. <https://doi.org/10.1080/01495933.2020.1803713> (Hämtad 2026-04-26)

- Tuunainen, P. (2013), *Motti Tactics in Finnish Military Historiography since World War II*, International Bibliography of Military History, 33(2), s. 121–147. <https://doi.org/10.1163/22115757-03302003> (Hämtad 2026-04-16)